

Læringsministeriet og Idé- og videnministeriet

”Lyst til at lære – hele livet”

Læringsministeren

Hvad ville der ske, hvis læringsministeren droppede procentmål, som fx at 95 % af de unge skal have en ungdomsuddannelse og i stedet indførte læringsmål?

Læringsministeren slog fast i sin tiltrædelsestale, at Danmark inden for den næste regeringsperiode vil arbejde for at hæve undervisningspligten fra de nuværende 10 år til både en ret og pligt til mindst 13 års uddannelse for alle. Og retten til 13 års uddannelse skal også gælde for de mange voksne danskere, der forlod folkeskolen allerede dengang, hvor undervisningspligten var helt nede på syv år.

Procentmål har den kedelige bivirkning, at de kan opnås på mange måder. Fx ved at måle elevernes kunnen ved afslutningen af en uddannelse i ganske få discipliner, som alle bliver trænet grundigt i. Og derfor består med glans. Hvad de kan i bredden svæver noget mere hen i det uvisse, men procentmålet er i hus.

Procentmål kan også nås ved generelt at sænke kravene for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Den disciplin havde den tidligere regering kastet sig ud i for at nå 95 %-målet på den nemme måde. Derfor var der dukket mærkværdige kvarte erhvervsfaglige ungdomsuddannelser op, hvor man fx kunne blive postdistributør, selskabstjener eller gastronomiassistent. Færre krav, lettere at gennemføre – men fik vi dygtigere unge? Og var der nogen arbejdsgivere, der var interesseret i deres alt for korte og snævre uddannelser? Nej, det var der heller ikke.

Det tog godt nok noget tid for læringsministeren at overbevise *serviceministeriet* om, at det var lige så effektivt med læringsmål som procentmål. Serviceministeriet bestod stadig af en stor andel af embedsmænd – og dermed tænkning – fra det gamle finansministerium. Men den nye

serviceminister har sat en intern kulturrevolution i gang for at udvikle nye styringssystemer og ledelsestænkninger, der tog livtag med 'Styringsuhytet'.

Styringsuhytet var blevet navngivet af en gruppe tidligere ledere fra det gamle finansministerium. Tilbage i 2007 havde de skrevet en kronik, der bl.a. havde inspireret den nye reformregering til at omdanne finansministeriet til serviceministeriet. Lederne havde beskrevet, hvordan oprindeligt gode og nødvendige intentioner med moderne ledelse af komplekse organisationer var gledet støt og roligt over i en bureaukratisk konkurrence, hvor antallet af kontraktmål blev vigtigere end indholdet. Styringen tog overhånd, så man ganske enkelt tabte den konstruktive dialog om, hvad der er væsentligt og uvæsentligt.

Med dette i baghovedet har læringsministeren sat en række eksperimentarier i gang. For overhovedet at kunne gennemføre sammenhængende reformer skulle de gamle ressort-krige mellem forskellige ministerier begraves effektivt. Slut med nid og nag ministrene imellem, når nogle prøvede at tænke i tværgående løsninger af hensyn til børnene og de unge – og ikke af hensyn til ministerielle vægge. Slut med at opdele børnelivets læringsmiljøer i daginstitutionslove under familie- og forbrugerministeren, fritidshjemslove under socialministeren og love om folkeskolen, skolefritidsordninger, ungdomsuddannelser, korte- og mellemlange videregående uddannelser under undervisningsministeriet. Børnene skulle have en udviklingsgaranti, og den skulle gælde fra vugge til voksen. Læringsministeriet har ansvaret for at skabe et sammenhængende læringsmiljø for alle børn og unge, indtil de havde gennemført en ungdomsuddannelse – og er blevet myndige voksne.

I samme ombæring blev alle voksenuddannelserne lige fra de korte- og mellemlange professionsuddannelser, universitetsuddannelser og uddannelsestilbud inden for voksen- og efteruddannelse samlet i det nye *idé- og vidensministerium*. Også her var alle idéer blevet bremsede af de helt vilkårlige opdelinger, som tidligere regeringer havde lavet, og hvor hver minister nidkært havde overvåget sit ressortområde, som ingen måtte træde ind over. Med et samlet idé- og vidensministerium var det igen blevet muligt at udvikle voksnes muligheder for at uddanne sig videre, fjerne barrierer mellem uddannelser og udvikle nye tværgående uddannelser. Tidligere havde Undervisningsministeren siddet tungt på de korte og mellemlange videregående professionsuddannelser. Videnskabsministeren ditto på universiteternes lange videregående uddannelser og på forskningsmiljøerne. Erhvervsministeren på søfartsuddannelserne,

justitsministeren på politiskolen, og kulturministeren på de kunstneriske uddannelser. Nu var de videregående uddannelser samlet ét sted med en fælles vision for udviklingen, sammenhængen, gode studiemiljøer, veluddannede undervisere, samarbejde om forskning og udvikling på tværs af sektorer, styrket internationalisering og fælles markedsføring.

Også folkeoplysningen var blevet samlet under idé- og vidensministeriet, hvor folkeuniversiteter, aftenskoler og højskoler på ny spiller en væsentlig rolle i at tilbyde uddannelses- og læringsmiljøer drevet af befolkningens interesse og lyst i at blive klogere på alverdens emner og livet som sådan. Uanset uddannelsesbaggrund og i fællesskab med andre interesserede borgere. Folkeoplysningen skulle spille den samme rolle i læring af lyst – præcis som folkeoplysningen havde gjort, da den blev udviklet i 1800-tallet for at være med til at danne og uddanne fremtidens borgere i overgangen fra enevælde til demokrati og fra landbrugssamfund til industriøkonomi. Nu er opgaven samme læringsløft blot fra industriøkonomi til vidensøkonomi.

Den skjulte intelligensreserve

Efter at have samlet alle læringsmiljøer for børn og unge under læringsministeriet, var det lykkedes læringsministeren at reducere de mange detaljerede resultatmål til ét overordnet læringsmål med serviceministeriet. Der lød således:

” Alle børn skal nå så langt, de kan, med det potential, de har ”.

Læringsmålet var udvalgt med omhu i forhold til de væsentligste uddannelsesudfordringer, som Danmark står overfor. På trods af at uddannelse igennem mange år havde været et højt prioriteret politisk indsatsområde, var den sociale mobilitet via uddannelse gået i stå. For det store flertal var der masser af gode muligheder for at få en uddannelse, og danske unge med uddannelse er meget dygtige på en bred vifte af kompetencer. Men der var samtidig et alt for stort mindretal, som havde for få kundskaber og kvalifikationer til at kunne klare sig i videnssamfundet.

Den sociale opsplitning igennem kompetencefattigdom er en mærkesag for læringsministeren at få gjort op med. Og det kræver en sammenhængende indsats lige fra småbørnsalderen og frem – og i et tæt samarbejde med *tidsministeren*, så bolig, arbejde og kompetenceudvikling bliver set på tværs.

For hele tiden at minde sig selv om sin enorme opgave, har læringsministeriet en seddel hængende på sin opslagstavle med følgende tekst:

Den skjulte intelligensreserve i Danmark anno 2007

- Hvert 12. barn forlader folkeskolen uden en afsluttende afgangsprøve.
- Hvert sjette barn forlader folkeskolen uden at kunne læse, skrive og regne tilstrækkeligt til at kunne forstå en avis, læse undertekster i fjernsynet, læse et brev fra kommunen – eller gennemføre en ungdomsuddannelse. Det samme gælder for hvert 2. barn fra et tosproget hjem, hvor man kun taler hjemlandets sprog
- Hver femte ung får ikke en ungdomsuddannelse. 60 % af de tosprogede unge falder fra undervejs på en erhvervsuddannelse.
- 800.000 voksne har svært ved at læse, skrive og regne.
- Næsten hver anden ufaglærte voksen har aldrig været på efteruddannelse – og kunne heller ikke drømme om det, fordi de husker skoletiden som ét langt nederlag.
- Næsten halvdelen af de enlige mødre uden uddannelse er på langvarig overførselsindkomst.
- Kun 7 % af de voksne har en akademisk uddannelse

Med denne huskeseddel på væggen er læringsministerens tanker hele tiden rettet mod, hvilke politiske initiativer, der skal til for at sætte hele den skjulte intelligensreserve i spil i Danmark. Hos danske børn og tosprogede børn. Og hos de mange voksne med potentialer til meget mere. På den ene side er det ganske enkelt uacceptabelt, at så mange ikke får udnyttet deres evner i det danske samfund. På den anden side er det opløftende, at en massiv investering i mennesker på kompetencesiden vil give et enorm afkast for både den enkelte og for samfundet. Det ville være et sprog, som også ville klinge godt hos serviceministeriet, når de langsigtede uddannelsesinvesteringer skulle på plads i forlængelse af læringsmålene.

Der er nok at tage fat i - nu. Alt andet vil være et fatalt svigt over for alt for mange børn og unge, der risikerer at blive den nye underklasse i fremtidens Videns-Danmark. Der skal gang i den sociale mobilitet igen. Alle børn skal nå lidt længere end deres forældre. Slut med negativ social arv. Og så skal pædagogikken helt i front i den uddannelsesrevolution, ministeren har sat i gang. Øget faglighed gennem den mest moderne og velafprøvede pædagogik og didaktik. Med de mest veluddannede undervisere. Og med vekselvirkning mellem teori og praksis for at give alle børn lyst til at lære endnu mere resten af deres liv. Ellers ville det blive ganske umuligt at skabe en undervisning, hvor alle børn når så langt, de kan, med det potentiale, de har. Slut med skiftende forfordeling mellem praktiske og teoretiske uddannelser. Der var brug for hele paletten.

Både-og skolen

Læringsministeren var ved sin tiltræden godt og grundig træt af årtiers forsimplede enten-eller debat om folkeskolens udvikling. Enten skulle folkeskolen udvikle det enkelte barns personlige og almene kompetencer, ruste børnene til ansvar for egen læring og fremme et demokratisk undervisningsmiljø. Eller skulle folkeskolen give børnene kundskaber og færdigheder, løbende evaluere om børnene havde lært det nødvendige og skabe et undervisningsmiljø med respekt for læreren og ro i klassen.

Den første strømning stod stærkt både internt på uddannelsesmiljøerne og også i den offentlige debat. Hvis nogle af 'de andre' foreslog stærkere skoleledelse, mere systematisk evaluering, flere karakterer og prøvefag, flere timer i dansk og naturfag, centrale fælles mål og trinmål for fagene osv., blev alle synspunkter tegnet ind i et effektivt skræmmebillede: Genindførelse af den sorte skole. Og den er der ingen af os der kan lide. Læringsministeren selv er alt for ung til at have oplevet den. Hun er barn af den forkætrede 1970'er skole. Men hun har selvfølgelig læst 'Det forsømte forår' af Scherfig og set 'Drømmen' i biografen, ligesom mange andre danskere. Så billedet af den sorte skole blev holdt åndeligt i live, uagtet at den led døden i 1950'erne.

Den anden strømning havde ikke særlig stærk forankring hverken i uddannelsesmiljøerne eller i den offentlige debat, indtil der begyndte at komme internationale og danske undersøgelser, der dokumenterede, at det haltede med fagligheden hos danske børn, og at tosprogede børn blev hægtet

helt af uddannelsesvejen. Til gengæld har strømmingen haft stærkere forankring i en hverdagsopfattelse hos mange helt almindelige mennesker, at deres børn faktisk gerne måtte lære noget mere.

Desværre lykkedes det den tidligere borgerlige statsminister at fremmane et lige så stærkt ideologisk skræmmebillede som 'den sorte skole'. Det skete, da den gamle statsminister introducerede opgøret med 'rundkredspædagogikken' og 'de socialistiske ballademagere' fra 1970'erne. Enten-eller debatten om folkeskolen blev hermed mejslet i granit. Styrket faglighed, mere ledelse og test var 'sort skole' og gruppearbejde, samfundsfag, projektorganisering og gruppeeksamen var 'rundkredspædagogik'.

Læringsministeren vil skære alt den ideologiske bragesnak væk fra begge fronter. For der er langt mere, der burde samle end skille. Modsætningen er ganske enkelt forkert. Vi har ikke brug for en enten-eller skole. Vi har brug for en både-og skole.

Der er brug for hård faglighed. Der er nemlig ingen vej uden om. Mange flere mennesker i hele verden bliver dygtigere både i dybden på de enkelte fag og i bredden. For at levere høj kvalitet kræver det dyb indsigt ikke bare teoretisk men også praktisk. Her skal den særlige danske uddannelsestradition især inden for erhvervsuddannelserne med vekselvirkning mellem praktik og teori udvikles og bruges som model for mange flere uddannelser. Praksisvejen kombineret med de rette teoretiske og almindelige forløb er årsagen til, at vi i Danmark har højt kvalificerede håndværkere, lærere, pædagoger, ingeniører, sygeplejersker osv. Hård faglighed må aldrig oversættes med akademisering. Hård faglighed handler om højeste kvalitet i faget – gennem kombination af praksis og teori.

Vidensamfundets virksomheder ansætter mennesker på deres kvalifikationer – og fyrer dem på deres personlighed. Høj kvalitet i arbejdet består også af en række andre kompetencer end høj faglighed. Også derfor er diskussionen om en enten-eller skole helt skæv. De emotionelle kompetencer vil komme i højsæde: Man skal udvikle kompetencer, vi normalt ikke taler så meget om som selvindsigt og beherskelse. Motivation og begejstring. Omhu og vedholdenhed. Det er ikke nok at være omstillingsparat. Man skal være omstillingsbegejstret. Og så skal man gennem undervisningsmetoderne lære at håndtere procesledelse, samarbejde og kommunikation. Herunder

evnen til at sætte sig ind i andre kulturelle universer. Hvad enten det handler om at samarbejde med mennesker med helt anden kulturel, religiøs eller social baggrund eller mennesker med helt andet fagligt udgangspunkt.

I fremtidens uddannelse er der fokus på kreativitet, vel at mærke forstået som evnen til at kunne ændre sig selv. At vende en tanke 180 grader. Kombinere to velkendte fænomener på en ny måde. Dannelse er kommet tilbage som et væsentligt element af alle uddannelser også de praksisrettede. For man kan ikke deltage i videnssamfundet uden at kunne forstå spillet og dets regler. Det gammeldags 'tværfaglighed' er blevet erstattet af 'koblingskompetence'. Det er ikke bare nok at kunne lidt af det hele på tværs med de andre. Der er tværtimod brug for, at alle har en dyb faglighed med i bagagen – teoretisk eller praktisk – som de kan sætte i spil og koble til andres faglighed.

Og så er der brug for en helt ny måde at tænke fysisk intelligens, leg og læring. Leg er ikke forbeholdt småbørns-årene. Børn, unge og voksne udvikler tænkning bedre, når leg og faglighed kombineres. Kropslig udfoldelse for at udvikle fysisk intelligens skal være fuldt integreret i daginstitutionerne og uddannelsesmiljøerne.

Læringsministeren plejer at sammenfatte sin vision om både-og skolen på denne måde: Fremtidens skal have fokus på *kundskaber og færdigheder*. For man kan ikke forstå noget uden at vide noget. Fremtidens skole skal også have fokus på *kompetencer*. For man får ikke gavn af sin viden uden at kunne bruge den. Fremtidens skole skal desuden have fokus på *kreativitet*. For man får ikke gavn af sin skolegang uden at kunne ændre sig selv, tænke nyt og kunne omsætte idéen til et resultat. Endelig skal fremtidens skole have fokus på *dannelse*. For man kan ikke deltage i samfundet uden at forstå spillet og dets regler.

Verdensmester i at lære at tænke selv

På sin opslagstavle havde læringsministeren også en artikel hængende af Thomas L. Friedman om den globale bekymring for skolen, der var i begyndelsen af dette årtusinde. I Indien og Kina frygter man herskarene af fagidioter uden kreativitet. I Vesten det omvendte. Friedmans konklusion var, at fremtidens vindere bliver dem, som finder den rette balance i deres skolepolitik. Både faglighed og

kreativitet. Med vægt på det, man mangler. Og det er forskelligt fra land til land og fra skoletradition til skoletradition, hvad der mangler, og hvad man er bedst til.

Artiklen minder læringsministeren om, at Danmark selvfølgelig ikke bare hovedløst skal kopiere andre landes uddannelsestiltag, som der havde været en tendens til hos den gamle regering. Vi skal også her tænke selvstændigt. Med inspiration fra andre lande og med revision af egne traditioner, hvor det var nødvendigt.

Et af de første eksperimentarier ministeren har sat i gang var en åben debat om en ny formålsparagraf for folkeskolen. De sidste tre formålsparagraffer fra 1975, 1993 og 2006 havde udviklet sig til en stadig større uharmonisk patchwork af politiske kompromisser, hvor ethvert parti kunne se en lille flig af egne snævre mærkesager i formålsformuleringerne: Kundskaber og færdigheder til De Konservative, den personlige udvikling til individualisterne, menneskets samspil med naturen til de grønne, ligeværd, rettigheder og pligter til socialdemokraterne, åndsfrihed til liberalisterne, tillid til egne muligheder og demokrati til grundtvigianerne, ligestilling til kvindebevægelsen, dansk historie og kultur til de nationale. Derfor var tavlen blevet visket ren og kommissoriet gjort bredt: Hvad er det vigtigste formål for vores børns folkeskole?

Efter en bred debat i offentligheden over flere år var der blevet vedtaget en ny og ganske kort formålsparagraf: *'Folkeskolens formål er at udvikle elevernes evne til at bruge deres forstand uden andres ledelse'*. Selvom den tydelige inspiration var helt tilbage fra en af oplysningstidens fædre, Imanuel Kant, var formålet stadig så fremtidsrettet og aktuelt som nogensinde.

For det første er det netop evnen og lysten til at tænke selv, der er det hemmelige x , som er så svært for andre lande at kopiere fra den ene dag til den anden, når de valfarter til Danmark for at lære om 'flexicurity-modellen'. Hvordan kan det lade sig gøre, at dette lille land uden råstoffer og høje skatter alligevel hører blandt de rigeste lande, mest lige lande, med en konkurrenceevne i top – og med verdens lykkeligste befolkning? Den hemmelige x -faktor er summen af vores familiemønstre, ligestillingen mellem mænd og kvinder, udviklende daginstitutioner med dygtige pædagoger, gode folkeskoler i hele landet, der udvikler børnenes evner til at tænke selv, stille spørgsmål, samarbejde med hinanden, en uhierarkisk ledelsesstruktur på virksomheder, "kan vi ikke gøre det på den ene måde, kan vi nok finde ud af det på en anden måde", fagforeninger, foreningsliv,

forældrebestyrelser. Osv. osv. Det er rækken af konstante reformer, der i høj grad har været drevet af den socialdemokratiske samfundsvision op igennem det 20. århundrede, der er så svær at kopiere. Det kan ikke bare læres ved at indføre et nyt fag: 'lær-at-tænke-selv' på skemaet. Det er et valg af samfundsmodel og udtryk for den værdidebat, som solidaritetsministeren har som sit hovedmål.

For det andet er evnen og lysten til at tænke selv det filosofiske fundament, som det moderne samfund hviler på, fordi mennesket og ikke religion eller andet metafysisk sættes i centrum som den agent, der kan påvirke og forandre verden. Under den første globaliseringsbølge, da landbrugssamfundet blev erstattet af industriøkonomien og demokratiet blev indført, var det drevet af oplysningstidens og modernitetens folk. Men modreaktionen drevet af en religiøs vækkelse begyndte også at gro i Danmark dengang. Det samme sker i dag, hvor den anden globaliseringsbølge og overgangen til vidensøkonomi mødes af en åndelig vækkelse imod modernitet og for traditionalisme, og hvor millioner af mennesker undertrykkes på det groveste med henvisning til, at de ikke må sætte sig i guds eller de religiøse magthaveres sted ved at begynde at tænke selv.

Den brede debat om en ny formålsparagraf for folkeskolen havde været med til at inspirere til eksperimenterier også hos *idé- og vidensministeriet*. Man havde for længe skrottet det gamle videnskabsministeriums mantra om 'Fra forskning til faktura'. I stedet var idé- og vidensministeren godt i gang med at give frihed til grundforskning og give mulighed for at kombinere forskningsindsatser langt bredere end den snævre satsning på højteknologi, som alle andre lande også satsede på for ti år siden. Hvis vi skal være verdensmestre i at lære at tænke selv, så var det måske også værd at kigge på det, danskere igennem århundrede har været fantastisk dygtige til – nemlig at være kreative købmænd. Vi er en handelsnation, og vores kreativitet og innovationskraft hænger nøje sammen med, at vi er gode til at komponere to velkendte elementer og sætte dem sammen på nye, mere effektive eller smartere måder, så produkter, tjenesteydelser, design, service og logistiksystemer får den merværdi, der til fulde berettiger vores høje løn- og velfærdsniveau.

Det er svært at komme i spidsen, hvis man går i andres fodspor. Derfor skal man se på 'best practice' – og bagefter tænke selv. Den kompetence skal børnene have med i bagagen. For på et tidspunkt bliver de forældre, medarbejdere, chefer eller forskere og vil komme til at præge deres hverdag med de værdier, som de fik med helt tilbage fra børnelivets læringsmiljøer.

Nobelpris i pædagogik

Blandt andet med inspiration fra den lille idrætsvuggestue Mini Ajax og andre pædagogiske frontprojekter i både daginstitutioner, folkeskoler, efterskoler og fritidstilbud har læringsministeren sat pædagogisk og didaktisk udviklingsarbejde øverst på læringsdagsordenen.

Allerede når man træder ind ad døren i idrætsvuggestuen Mini Ajax kan man se, at det er en anderledes vuggestue. Der er ikke noget legetøj. Der er næsten ingen vægge. Til gengæld er der et par store fælles idræts- og sanserum. Med madrasser, store bolde, klatrestativer, balance-redskaber, skumgummi-kravle-ringe. Indendørs gynger og kravlenet. Småbørn i halvandetårsalderen tuller rundt, kravler, gynger, balancerer – og vælter tit og ofte. ”Hellere et hul i hovedet end et hul i udviklingen”, som er et af vuggestuens pædagogiske principper. Hele miljøet er indrettet på, at børnene skal udvikle deres motoriske sanser gennem fysisk udfoldelse. Og deres smagsløg gennem en bevidst kostpolitik for sund og lækker mad.

Udenfor er der ikke en legeplads, som man kender det fra de fleste daginstitutioner. I stedet er der bygget jordvolde, stensætninger og klatrehegn, så børnene også der stimuleres til fysisk aktivitet og leg. For at få råd til de dyre investeringer i idrætslegetøj har Mini Ajax droppet budgettet for almindeligt legetøj. Det har børnene alligevel så rigeligt af derhjemme, så hvorfor også have det i vuggestuen?

Løbende efteruddannelse af de pædagogiske medarbejdere og involvering af forældrene i det pædagogiske udviklingsarbejde er en fast del af idrætsvuggestuens årsplan. To pædagoger er efteruddannet i ergonomi, der kommer gæsteundervisere på besøg og forældrene får ideer til, hvordan de kan stimulere deres børns sanser også derhjemme. For Mini Ajax ligger i København, og langt de fleste forældre bor i små lejligheder, hvor der ikke er lige så meget plads til motorisk udfoldelse, som hvis man bor i hus med have.

Læringsministeren havde inviteret sine europæiske kollegaer med til at besøge bl.a. Mini Ajax, ligesom hun selv havde været rundt og se det mest fremragende pædagogiske og didaktiske udviklingsarbejde for børn i de øvrige lande. Danmark har haltet håbløst bagefter de andre lande i at prioritere pædagogisk forskning, men er nu i front i et fælles samarbejde. Det bemærkelsesværdige

samarbejde er ikke alene på det politiske plan. Det bygger på tæt samarbejde mellem forskere, professionshøjskoler og praksis fra institutionsverdenen i de tusindvis af læringsmiljøer for børn, der er. Det er netop vekselvirkningen mellem forskning og praksis, der har gjort forskningsmiljøet internationalt anerkendt. Så anerkendt, at Nobelpriskomiteén har besluttet at stifte en ny nobelpris i pædagogik. For fundamentet i videnøkonomien skal selvfølgelig afspejle sig i porteføljen af nobelpriser.

Læringsministeren har sat eksperimentarier i gang i samarbejde med frontforskning og udviklingsprojekter, der vel at mærke løbende blev evalueret for hele tiden at blive klogere på, hvad der virkede i forhold til forskellige børnemiljøer og børn med meget forskellig baggrund. Hvordan kan der skabes mere sammenhæng i børnenes hverdag? Hvordan udvikle helhedsskoler, så det skarpe skel mellem skoledag og fritidshjemdag forsvinder? Hvor der er god tid til både undervisning og leg. Tid til et ordentligt måltid mad midt på dagen. Tid til mere idræt og bevægelse i løbet af dagen. Både fordi det er sjovt, er godt for børnenes sundhed – og fordi børn lærer bedre, når de også bruger deres krop. Tid til lektier og specialundervisning der kan lægges naturligt ind alt efter behov. Samarbejde med det lokale kultur- og idrætsliv om fælles aktiviteter om eftermiddagen.

Hvilke pædagogiske metoder er gode til at stimulere børns sproglige og motoriske udvikling allerede fra daginstitutionsalderen? Hvordan kan man gennem pædagogik være med til at bryde den negative sociale arv? Hvordan arbejde med forskellige læringsstile? Med særligt fokus på læringsformer, så børn fra ikke-boglige hjem lærer lige så meget som deres kammerater fra boglige hjem. Både igennem pædagogiske og didaktiske metoder, der kan tage hånd om mange forskellige læringsstile. Og ved at den uformelle viden, som børn fra boglige hjem får ved at tage på museum med deres forældre, få hjælp til deres lektier, snakke om nye bøger og børnefilm, rejse på ferie, diskutere hvad der har været i fjernsynet osv. rykker ind i helhedsskolen. Alle forældrene er en naturlig del af læringsmiljøet, for alle forældre skal hjælpes til at være med til at udvikle deres børns potentialer bedst muligt. Og det gør de også ved at udvikle sig selv i et kompetent miljø.

Læreruddannelsen var blevet gjort 5-årig, og lærer- og pædagoguddannelsen havde en række fælles moduler, så de to fagligheder kan supplere hinanden optimalt i helhedsskolerne og de andre børnelæringsmiljøer.

Den gamle regering havde nedlagt Statens pædagogiske forsøgscenter i Danmark, der ellers i et halvt århundrede havde tegnet det fornyende pædagogiske udviklingsarbejde for folkeskolens ældste klasser. Nu har læringsministeren i stedet etableret Ungdomsuddannelsernes pædagogiske forsøgscenter. Som forberedelse til at tage skridtet fuldt ud og hæve undervisningspligten fra 9 år til mindst 12 år er der brug for et pædagogisk miljø, der kan udvikle undervisningsmetoder med kombination af teori og praktik til inspiration for alle ungdomsuddannelserne, uanset om de er erhvervsrettede eller studieforberedende.

Forsøgscentret samarbejder med de nye Centre for ungdomsuddannelser, hvor man har samlet ungdomsuddannelserne i et fælles miljø, med inspiration fra bl.a. Ishøj og Nakskov. Det havde været med til at nedbryde prestigehierarkiet i ungdomsuddannelserne og fået flere unge fra uddannelsesfremmede miljøer til at gennemføre en ungdomsuddannelse. De unge har respekt for hinanden, lærerne har respekt for de andre uddannelser, der er fælles kantine, man låner hinandens laboratorie- og værkstedsmiljøer, man udveksler lærere, oprettede faglige hold på tværs, så der er tilbud til både de svage unge, de almindelige unge og de særligt dygtige unge. Og det bliver lettere at skifte ungdomsuddannelse undervejs, hvis man har brug for det. I stedet for bare at droppe ud. Men uddannelserne har stadig deres klare profil – for også her gælder princippet om faglighed i dybden kombineret med evnen til at koble sin kompetence til andre kompetencer.

Den tredje vej mellem offentlig eller privat

Det var ikke kun i pædagogik at der blev udviklet fremragende forskning og praksislæring. Også medejersformer for læringsmiljøer blev udviklet, afprøvet og evalueret. Den tredje vej mellem enten offentlige institutioner eller private institutioner – de såkaldte non-profit selvejende institutioner – blev udviklet med inspiration ikke bare fra Danmark men også fra Norge og Sverige, der havde en ligeså lang tradition for varianter af kooperative institutioner. Der var også knyttet tætte bånd til de fremragende pædagogiske miljøer fra Norditalien.

Idrætsvuggestuen Mini Ajax var bare ét eksempel på anderledes institutioner udviklet som en medeje-institution. Initiativet kom oprindeligt fra Håndboldklubben Ajax, der indgik et samarbejde med Frie Børnehaver, der driver en vifte af selvejende vuggestuer, børnehaver og fritidshjem.

Faktisk drives 1600 af de i alt 7000 daginstitutioner i Danmark som selvejende non-profit institutioner. Historien er ikke kendt af så mange men de Frie Børnehaver stammer fra den reformtænkning, der gjaldt det børnepædagogiske område for mange år siden. Hvor det spirende demokrati i slutningen af 1800-tallet havde en national interesse i at uddanne hele befolkningen gennem en folkeskole, så var der ingen opmærksomhed på, hvad der skulle ske med børn indtil de var skoleklar. Det var en privatsag.

Og denne privatsag var i allerhøjeste grad privat. Omkring århundredeskiftet var indvandringen af landarbejdere til byernes industriarbejdspladser enorm. Også kvinderne måtte arbejde for overhovedet at kunne overleve. Og børnene? Ja, de måtte klare sig selv. De blev passet af de større søskende og kunne lege i gården eller på gaden til nogle voksne kom hjem. Op mod 30 % af de udearbejde mødre var enlige og den sociale nød stor. Der begyndte at blive oprettet private asyler på velgørenhedsbasis i de større byer. Asylerne var store med flere hundrede børn og en hård disciplin, for der var kun få voksne til at kigge efter børnene. Og de fleste asyler optog først børnene fra de var 3 år.

Det fik grupper af borgere, medlemmer af det nye Socialdemokrati og nogle fagforeninger til at tage sagen i egen hånd. De første folkebørnehaver blev oprettet i 1901 efterfulgt af frie børnehaver organiseret af kirkernes menighedsråd. Og så gik udviklingen hurtigt, fordi behovet for gode daginstitutioner var lige så indlysende nødvendigt for hundrede år siden som i dag. De private asyler blev valgt fra, fordi folkebørnehaverne byggede på moderne pædagogik, tog udgangspunkt i det enkelte barn og var til at betale. Og så havde man havde som forældre direkte indflydelse på institutionens udvikling. Der blev også oprettet frie vuggestuer og frie fritidshjem.

Først i 1960'erne begyndte det offentlige for alvor at se det som sin opgave også at oprette kommunale daginstitutioner og fritidshjem. Indtil da var det selvorganiserede selvejende institutioner, der havde løst en opgave, vi i dag tager for givet er et offentligt ansvar. Som årene er gået har de kommunale institutioner ladet sig inspirere meget af den pædagogiske udviklingstradition, der er en del af de frie børnehavers adelsmærke. I dag bliver forældrebestyrelser i daginstitutioner taget for givet, men inspirationen kommer oprindeligt fra de frie børnehavers bestyrelser.

Også arkitektur og design skulle igen spille en vigtig rolle i det pædagogiske udviklingsarbejde. De fysiske rammer skulle understøtte det læringsmiljø, man vil have fremmet. I løbet af det 20. århundrede var der blevet bygget uddannelsesinstitutioner og indrettet undervisningslokaler af fremragende arkitekter som fx Århus Universitet. Men i slutningen af århundredet var de spændende byggerier af undervisningsmiljøer gået i stå. En tur igennem alt for mange folkeskoler var en deprimerende gåtur gennem fysiske rammer, der udviste manglende respekt for lærere og elever. Nedslidte lokaler. Ulækre toiletter. Ramponerede legepladser. Gamle bøger og forældede kort. *Projekt Respekt gennem Arkitektur* blev koblet på den pædagogiske frontforskning, og der blev gennemført udviklings- og opgraderingsplaner for alle læringsmiljøerne. Med idrætsvuggestuen Mini Ajax, folkeskolen Buskelundskolen og Ørestadsgymnasiet som nogle af de første fyrtårne.

[Vær med i debatten om læringsministeriet og idé- og vidensministeriet her >](#)